

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [*MACIEJ SZPUNAR*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 7. septembrī¹

Apvienotās lietas C-701/21 P un C-739/21 P

Mytilinaios AE – Omilos Epicheiriseon
pret

Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (DEI),
Eiropas Komisiju (C-701/21 P)

un
Eiropas Komisija
pret

Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (DEI) (C-739/21 P)

Apelācija – Valsts atbalsts – Atbalsta jēdziens – Pasākuma attiecināmība uz valsti – Priekšrocība – Privātā tirgus dalībnieka kritērijs – Šķirējtiesas nolēmums, ar ko noteikti samazināti elektroenerģijas tarifi – Šķirējtiesas nolēmuma attiecināmība uz valsti – Regula (ES) 2015/1589 – 4. panta 2. punkts – Lēmums, ar kuru tiek atzīts, ka pasākums nav atbalsts – Šaubas vai nopietnas grūtības

I. Ievads

1. Ar savām apelācijas sūdzībām *Mytilinaios AE – Omilos Epicheiriseon* (agrāk *Alouminion tis Ellados VEAΕ*, turpmāk tekstā – “*Mytilinaios*”) (C-701/21 P) un Eiropas Komisija (C-739/21 P) lūdz atcelt Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2021. gada 22. septembra spriedumu lietā *DEI /Komisija*² (turpmāk tekstā – “pārsūdzētais spriedums”).

2. Šīs apelācijas sūdzības sniedz Tiesai iespēju precizēt Komisijas veicamās pārbaudes apjomu saskaņā ar LESD 108. panta 3. punkta un Regulas (ES) 2015/1589³ 24. panta 2. punkta noteikumiem gadījumā, kad dalībvalsts kontrolēts uzņēmums nodod strīdu izšķiršanai komerciālās šķirējtiesas procesā.

¹ Oriģinālvaloda – franču.

² T-639/14 RENV, T-352/15 un T-740/17, EU:T:2021:604.

³ Padomes regula (2015. gada 13. jūlijs), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus [LESD] 108. panta piemērošanai (OV 2015, L 248, 9. lpp.).

3. Šajā lietā galvenā problēma ir noskaidrot, vai Komisija, lai izslēgtu valsts atbalsta esamību tai iesniegtās sūdzības iepriekšējās izskatīšanas stadijā, var aprobežoties ar publiska uzņēmuma⁴ parakstīta šķirējtiesas kompromisa noteikumu izvērtējumu, lai secinātu, ka šādi no valsts līdzekļiem nav piešķirtas nekādas priekšrocības, vai tai ir jāpārbauda arī šķirējtiesas nolēmuma saturs, lai pārliecinātos, ka ar to otrai pusei netiek piešķirtas nekādas priekšrocības, kas atšķiras no parastiem tirgus apstākļiem.

4. Aplūkojamā gadījumā Vispārējā tiesa ir lēmusi par labu paplašinātai kontrolei, nospriežot, ka Komisijai esot bijis jāpārbauda šķirējtiesas nolēmums, kas pieņemts strīdā starp galveno elektroenerģijas piegādātāju Grieķijā sabiedrību *Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE* (turpmāk tekstā – “DEI”) un tās lielāko klientu *Mytilinaios* saistībā ar šai pēdējai piemērojamiem tarifiem.

5. Šajā lietā iesaistīto šķirējtiesu, kas ir piesaistīta valsts enerģijas tirgus regulatīvajai iestādei⁵, pielīdzinot parastai Grieķijas tiesai, Vispārējā tiesa ir nospriedusi, ka Komisija ir pieļāvusi tiesību kļūdu, atsakoties attiecināt šķirējtiesas nolēmumu uz Grieķijas valsti⁶, kam vajadzēja to vedināt pārbaudīt šā nolēmuma saturu no iespējamā valsts atbalsta piešķiršanas viedokļa.

6. Manā ieskatā šis secinājums ir balstīts uz kļūdainu pieņēmumu. Proti, tāpat kā apelācijas sūdzības iesniedzējas, es uzskatu, ka, pielīdzinot aplūkojamo šķirējtiesu valsts izveidotai tiesai, ir pieļauta tiesību kļūda.

7. Tomēr ir nopietni argumenti par labu tam, lai saglabātu Vispārējās tiesas izvēlēto risinājumu, kas, šķiet, ir vienīgais, kas var garantēt pilnīgu LESD 107. un 108. panta ievērošanu šķirējtiesas procesos, kuros ir iesaistītas publiskas struktūras. Tādējādi es ieteikšu Tiesai izstrādāt alternatīvu pamatojumu, ar kuru varētu aizstāt pārsūdzētajā spriedumā izvēlēto kļūdaino pamatojumu.

II. Atbilstošās tiesību normas

8. Regulas 2015/1589 1. panta h) punktā “ieinteresētā persona” ir definēta kā jebkura dalībvalsts un jebkura persona, uzņēmums vai uzņēmumu apvienība, kuras intereses var ietekmēt atbalsta piešķirums, jo īpaši attiecīgā atbalsta saņēmējs, konkurējošie uzņēmumi un arodapvienības.

9. Šīs regulas 4. pantā “Paziņojuma sākotnēja izskatīšana un Komisijas lēmumi” ir paredzēts:

“1. Komisija izskata paziņojumu, tiklīdz tas ir saņemts. Neskarot 10. pantu, Komisija pieņem lēmumu saskaņā ar šā panta 2., 3. vai 4. punktu.

2. Ja Komisija pēc sākotnējas izskatīšanas konstatē, ka paziņotais pasākums nav atbalsts, tā nostiprina minēto konstatējumu ar lēmumu.

3. Ja Komisija pēc sākotnējas izskatīšanas konstatē, ka nav šaubu par to, ka paziņotais pasākums, ciktāl uz to attiecas LESD 107. panta 1. punkts, ir saderīgs ar iekšējo tirgu, tā nolemj, ka pasākums ir saderīgs ar iekšējo tirgu [...]. Lēmumā norāda, kuru no LESD paredzētajiem izņēmumiem piemēro.

⁴ Ar “publisku uzņēmumu” es saprotu uzņēmumu, kurā valsts iestādes var tieši vai netieši īstenot dominējošu ietekmi Komisijas Direktīvas 2006/111/EK (2006. gada 16. novembris) par dalībvalstu un publisku uzņēmumu finansiālo attiecību pārredzamību, kā arī par dažu uzņēmumu finanšu pārredzamību (OV 2006, L 318, 17. lpp.) 2. panta b) punkta izpratnē.

⁵ Runa ir par *Rythmistiki Archi Energeias* (turpmāk tekstā – “RAE”) pastāvīgo šķirējtiesu.

⁶ Ar to saistīto pamatojumu, kas ietverts pārsūdzētā sprieduma 150.–159. punktā, Vispārējā tiesa ir kļūdaini izklāstījusi, veicot “ekonomiskas priekšrocības esamības” analīzi. Izvērtētais jautājums ir šķirējtiesas nolēmuma attiecināmība uz Grieķijas valsti.

4. Ja Komisija pēc sākotnējas izskatīšanas konstatē, ka ir neskaidrības par to, vai paziņotais pasākums ir saderīgs ar iekšējo tirgu, tā nolemj sākt procedūras saskaņā ar LESD 108. panta 2. punktu [..].

[..]”

10. Minētās regulas 16. panta “Atbalsta atgūšana” 1. un 3. punktā ir paredzēts:

“1. Kad nelikumīga atbalsta gadījumos tiek pieņemti negatīvi lēmumi, Komisija izlemj, ka attiecīgā dalībvalsts veic visus vajadzīgos pasākumus, lai atgūtu atbalstu no saņēmēja [..] Komisija neprasa atbalsta atgūšanu, ja tas būtu pretrunā ar kādu Savienības tiesību vispārēju principu.

[..]

3. Neskarot nevienu Eiropas Savienības Tiesas rīkojumu saskaņā ar LESD 278. pantu, atgūšanu īsteno tūlīt un saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts likumos paredzētajām procedūrām, ja vien tās nodrošina tūlītēju un efektīvu Komisijas lēmuma izpildi. Šajā nolūkā un gadījumā, ja ir sākts izskatīšanas process valsts tiesā, attiecīgās dalībvalstis, neskarot Savienības tiesību aktus, veic visus vajadzīgos pasākumus, kas iespējami to attiecīgajās tiesību sistēmās, tostarp pagaidu pasākumus.”

11. Šīs pašas regulas 24. panta “Ieinteresēto personu tiesības” 2. punktā ir noteikts:

“Jebkura ieinteresētā persona var iesniegt sūdzību, lai informētu Komisiju par jebkādu iespējami nelikumīgu atbalstu vai jebkādu iespējamu atbalsta ļaunprātīgu izmantošanu. [..]

[..]”

III. Tiesvedības priekšvēsture, apstrīdētie lēmumi un tiesvedība Vispārējā tiesā

12. Tiesvedības priekšvēsture un tiesvedība Vispārējā tiesā ir izklāstīta pārsūdzētā sprieduma 1.–53. punktā, un to var rezumēt šādi.

13. *Mytilinaios*, metalurģiskās ražošanas uzņēmums, ir lielākais elektroenerģijas patērētājs Grieķijā.

14. *DEI*, kas dibināta kā akciju sabiedrība, ir galvenais elektroenerģijas piegādātājs valstī. Laikā, kad tika konstatēti aplūkojamās procesos būtiskie fakti, *DEI* pārsvarā kontrolēja Grieķijas valsts, un tā atradās Vides, enerģētikas un klimata pārmaiņu ministrijas pārraudzībā. Institucionālās saiknes starp *DEI* un Grieķijas iestādēm it īpaši izpaudās tādējādi, ka valsts iecēla amatā lielāko daļu šā uzņēmuma valdes locekļu.

15. 2010. gada 4. augustā *Mytilinaios* un *DEI* parakstīja pamatnolīgumu par elektroenerģijas piegādes tarifu, kas piemērojams laikposmā no 2010. gada 1. jūlija līdz 2013. gada 31. decembrim, kā arī par izlīguma nosacījumiem strīdā par *Mytilinaios* parādu, kas bija izveidojies laikposmā no 2008. gada 1. jūlija līdz 2010. gada 30. jūnijam.

16. Tā kā *Mytilinaios* un *DEI* nespēja panākt vienošanos par līguma projektu, kas tika apspriests saskaņā ar pamat nolīgumu, tās 2011. gada 16. novembrī noslēdza šķirējtiesas kompromisu, iesniedzot savas domstarpības izšķiršanai *RAE* šķirējtiesā saskaņā ar *Nomos 4001/2011 gia ti leitourgia Energeiakon Agoron Ilektrismou kai Fysikou Aeriou, gia Erevna, Paragogi kai diktya metaforas Ydrogonanthrakon kai alles rythmiseis* (Likums Nr. 4001/2011 par elektroenerģijas un gāzes enerģijas tirgu darbību, ogļūdeņražu izpēti, ražošanu un transporta tīkliem un citiem noteikumiem)⁷ 37. pantu.

17. Šī šķirējtiesa izšķīra strīdu ar 2013. gada 31. oktobra nolēmumu (turpmāk tekstā – “šķirējtiesas spriedums”). *DEI* iesniegto apelācijas sūdzību par šķirējtiesas spriedumu noraidīja *Efeteio Athinon* (Atēnu apelācijas tiesa, Grieķija) ar 2016. gada 18. februāra spriedumu.

18. 2013. gada 23. decembrī *DEI* iesniedza Komisijai sūdzību, apgalvojot, ka šķirējtiesas spriedumā noteiktais elektroenerģijas piegādes tarifs ir zemāks par tās faktiskajām izmaksām un ka šā iemesla dēļ šis spriedums ir par nelikumīgu uzskatāms valsts atbalsts.

19. Ar 2014. gada 12. jūnija vēstuli (turpmāk tekstā – “strīdīgā vēstule”) Komisija informēja *DEI*, ka tās sūdzība tiek noraidīta, pamatojoties, pirmkārt, uz to, ka Grieķijas valsts nav varējusi izšķiroši ietekmēt šķirējtiesas sprieduma saturu, kas uz to nav attiecināms, un, otrkārt, ka *DEI* izmantotā faktisko izmaksu aprēķināšanas metode atšķiras no šķirējtiesas izvēlētās metodoloģijas atbilstoši šķirējtiesas kompromisā definētajiem parametriem.

20. Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kanceleijā tika iesniegts 2014. gada 22. augustā, *DEI* cēla prasību, kas tika reģistrēta ar numuru T-639/14, ar mērķi panākt strīdīgās vēstules atcelšanu. Ar 2014. gada 24. oktobra rīkojumu Vispārējā tiesa apmierināja lūgumu apturēt tiesvedību, lai ļautu Komisijai atkārtoti izskatīt prasības pieteikumā izvirzītos jautājumus.

21. Ar 2015. gada 25. marta lēmumu (turpmāk tekstā – “pirmais apstrīdētais lēmums”), kura mērķis bija “aizstāt” strīdīgo vēstuli, Komisija apstiprināja savu vērtējumu par valsts atbalsta neesamību šajā lietā, pamatojoties uz to, ka lēmums nodot strīdu izskatīšanai šķirējtiesā un *DEI* un *Mytilinaios* panāktā izlīguma noteikumi nenovirzās no informēta ieguldītāja rīcības tirgus ekonomikas apstākļos.

22. Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kanceleijā tika iesniegts 2015. gada 29. jūnijā, *DEI* cēla prasību, kas tika reģistrēta ar numuru T-352/15, ar mērķi atcelt pirmo apstrīdēto lēmumu.

23. Ar 2016. gada 9. februāra rīkojumu⁸ Vispārējā tiesa nolēma, ka lietā T-639/14 nolēmums vairs nav jātaisa, tostarp pamatojoties uz to, ka pirmais apstrīdētais lēmums ir formāli aizstājis strīdīgo vēstuli.

24. Ar 2017. gada 31. maija spriedumu⁹ Tiesa atcēla Vispārējās tiesas 2016. gada 9. februāra rīkojumu un nodeva lietu atpakaļ Vispārējai tiesai. Tiesa nosprieda, ka, pieņemot pirmo apstrīdēto lēmumu, Komisija neatsauca strīdīgo vēstuli, bet vienīgi to apstiprināja, kā rezultātā prasība lietā T-639/14 saglabāja savu mērķi.

⁷ FEKA' 179/22.8.2011.

⁸ Rīkojums *DEI*/Komisija (T-639/14, nav publicēts, EU:T:2016:77).

⁹ Spriedums *DEI*/Komisija (C-228/16 P, EU:C:2017:409).

25. Ar 2017. gada 14. augusta lēmumu (turpmāk tekstā – “otrais apstrīdētais lēmums”) Komisija atcēla un aizstāja strīdīgo vēstuli un pirmo apstrīdēto lēmumu, vienlaikus atkārtotot savus secinājumus par valsts atbalsta neesamību šajā lietā. Šajā lēmumā norādītais pamatojums bija identisks tam, kāds bija norādīts pirmajā apstrīdētajā lēmumā¹⁰.

26. Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā tika iesniegts 2017. gada 3. novembrī, *DEI* cēla prasību, kas tika reģistrēta ar numuru T-740/17, lūdzot atcelt otro apstrīdēto lēmumu.

27. Ar Vispārējās tiesas trešās palātas paplašinātā sastāvā priekšsēdētāja 2020. gada 26. februāra lēmumu lietas T-639/14 RENV, T-352/15 un T-740/17 saskaņā ar Vispārējās tiesas Reglamenta 68. pantu tika apvienotas mutvārdu procesa posma un lēmuma par tiesvedības izbeigšanu taisīšanas nolūkos.

IV. Pārsūdzētais spriedums

28. Ar pārsūdzēto spriedumu Vispārējā tiesa ir atcēlusi strīdīgo vēstuli un abus apstrīdētos lēmumus.

29. Pirmām kārtām, Vispārējā tiesa ir izlēmusi prasību attiecībā uz otro apstrīdēto lēmumu, ņemot vērā tā iespējamo ietekmi uz strīda priekšmeta pastāvēšanu un *DEI* interesi celt prasību lietās T-639/14 RENV un T-352/15.

30. Attiecībā uz prasības pieņemamību lietā T-740/17 Vispārējā tiesa ir nospriedusi, pirmkārt, ka otrais apstrīdētais lēmums ir bijis apstrīdams tiesību akts, kas *DEI* rada juridiski saistošas sekas, it īpaši tāpēc, ka procedūras izbeigšana iepriekšējās izskatīšanas stadijā ir liegusi *DEI* izvirzīt savus argumentus formālajā izmeklēšanas procedūrā, un, otrkārt, ka *DEI* ir bijis “ieinteresētās personas” statuss Regulas 2015/1589 1. panta h) punkta izpratnē, ņemot vērā šīs tiesību normas plašo formulējumu.

31. Noraidot Komisijas izvirzīto iebildi par nepieņemamību, kas balstīta uz principu *nemo auditur propriam turpitudinem allegans potest*, saistībā ar to, ka *DEI* bija apstrīdējusi šķirējtiesas procesa iznākumu, kuram tā bija labprātīgi piekritusi, Vispārējā tiesa nosprieda, ka šāda iebilde bija balstīta uz kļūdainu Grieķijas valsts un *DEI* sajaukšanu, kā rezultātā uz *DEI* ir tikusi attiecināta apgalvotā Grieķijas iestāžu apmierinātība ar šķirējtiesas procesa iznākumu¹¹.

32. Izskatot lietu T-740/17 pēc būtības, Vispārējā tiesa par pamatoti atzina iebildumus saistībā ar to, ka Komisija nepārbaudīja šķirējtiesas sprieduma saturu no iespējamās valsts atbalsta piešķiršanas viedokļa. Atsaucoties uz Tiesas judikatūru¹², saskaņā ar kuru priekšrocība, ko valsts tiesa ir piešķirusi strīdā iesaistītai pusei, var tikt analizēta kā valsts atbalsta piešķiršana, Vispārējā tiesa vilka paralēles starp *RAE* pastāvīgās šķirējtiesas darbību un parasto Grieķijas tiesu darbību¹³ un secināja, ka Komisijai bija pienākums pārbaudīt šķirējtiesas sprieduma saturu.

¹⁰ Otrā apstrīdētā lēmuma 37.–48. punkts.

¹¹ Pārsūdzētā sprieduma 89. un 91. punkts.

¹² Pārsūdzētā sprieduma 147. punkts.

¹³ Pārsūdzētā sprieduma 150.–159. punkts.

33. Attiecībā uz argumentu par iespējamās priekšrocības esamību un Komisijas veicamās pārbaudes apjomu šajā ziņā Vispārējā tiesa nosprieda, ka konkrētā gadījuma apstākļos Komisijai esot bijis jāveic sarežģīts ekonomisks un tehnisks izvērtējums, pirms tā varētu izslēgt jebkādas nopietnas šaubas par valsts atbalsta neesamību iepriekšējās izskatīšanas stadijā.

34. Saskaņā ar Vispārējās tiesas norādīto Komisijai esot vajadzējis rasties šaubām jo īpaši attiecībā uz šādiem apstākļiem¹⁴:

- *DEI* izmaksu raksturojums, ņemot vērā tās kā vertikāli integrēta uzņēmuma statusu, kura konsolidētā bilance ir balstīta uz finanšu plūsmu iekšēju grāmatvedisku pārnesi starp tā piegādes un ražošanas struktūrvienībām;
- apgalvotā nepieciešamība noskaidrot *DEI* faktiskās izmaksas nevis stundas, bet gada griezumā, cita starpā ņemot vērā visu tās rīcībā esošo enerģijas ražošanas spēkstaciju kopējās mainīgās un fiksētās izmaksas;
- izvēles pamatotība starp tarifu, kas balstīts uz sistēmas robežcenu un vidējo svērto cenu laikā, kas izraisa “horizontālu sadales tarifu”, no vienas puses, un tarifu, kas balstīts uz *DEI* brūnogļu spēkstaciju fiksētajām un mainīgajām izmaksām, tas ir, uz minimālajām ilgtermiņa izmaksām katram patērētājam, no otras puses;
- saikne starp šiem ierosinātajiem tarifiem un nepieciešamību nosegt *DEI* faktiskās (mainīgās un fiksētās) izmaksas un no tās izrietošās sekas attiecībā uz tarifiem, kas piemērojami dažādiem patēriņa profiliem – vai nu bāzes jaudai, tostarp *Mytilinaios* jaudai, vai arī maksimuma vai palielinātai jaudai;
- cenu noteikšanas metodes izvēles iespējamā ietekme uz konkurenci Grieķijas enerģētikas tirgū un
- *DEI* sniegtās informācijas apgalvotā nepietiekamība, lai noskaidrotu tās faktiskās izmaksas, jo īpaši tās, kas saistītas ar tās brūnogļu spēkstaciju darbību.

35. Līdz ar to Vispārējā tiesa apmierināja prasību lietā T-740/17 un atcēla otro apstrīdēto lēmumu.

36. Otrām kārtām, ņemot vērā abu apstrīdēto lēmumu pamatojuma identiskumu, Vispārējā tiesa apmierināja prasību, kas celta par pirmo apstrīdēto lēmumu lietā T-352/15.

37. Trešām kārtām, apmierinot prasību lietā T-639/14 RENV, Vispārējā tiesa atcēla strīdīgo vēstuli, it īpaši pamatojoties uz to, ka šķīrējtiesas spriedums, kas radījis ar parastas Grieķijas tiesas nolēmumiem salīdzināmas tiesiskās sekas, ir uz Grieķijas valsti attiecināms valsts varas akts¹⁵.

V. Tiesvedība Tiesā un lietas dalībnieku prasījumi

38. Ar savu apelācijas sūdzību lietā C-701/21 P *Mytilinaios* lūdz Tiesu atcelt pārsūdzēto spriedumu un, ciktāl nepieciešams, nodot lietu atpakaļ Vispārējai tiesai, kā arī piespriest *DEI* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

¹⁴ Pārsūdzētā sprieduma 188. punkts.

¹⁵ Pārsūdzētā sprieduma 230.–233. punkts.

39. Komisija pievienojas *Mytilinaios* prasījumiem.

40. *DEI* lūdz Tiesu pilnībā noraidīt apelācijas sūdzību, taisīt galīgo spriedumu šajā strīdā un piespriest *Mytilinaios* atlīdzināt visus *DEI* tiesāšanās izdevumus šajā tiesvedībā un tiesvedībās apvienotajās lietās T-639/14 RENV, T-352/15 un T-740/17.

41. Ar savu apelācijas sūdzību lietā C-739/21 P Komisija galvenokārt lūdz Vispārējo tiesu atcelt pārsūdzēto spriedumu, taisīt galīgo spriedumu par prasību lietā T-740/17 un to noraidīt, atzīt, ka prasības lietās T-639/14 RENV un T-352/15 ir zaudējušas priekšmetu un vairs nav jāizskata, kā arī piespriest *DEI* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

42. Pakārtoti Komisija lūdz Tiesu atcelt pārsūdzēto spriedumu, taisīt galīgo spriedumu par atsevišķiem prasības pamatiem lietā T-740/17 un nodot šo lietu atpakaļ Vispārējai tiesai, lai tā izlemtu pārējos pamatus, atzīt, ka prasības lietās T-639/14 RENV un T-352/15 ir zaudējušas priekšmetu un vairs nav jāizskata, kā arī piespriest *DEI* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

43. *Mytilinaios* lūdz Tiesu atcelt pārsūdzēto spriedumu, taisīt galīgo spriedumu lietā T-740/17 un noraidīt prasību lietā T-740/17, atzīt, ka lietās T-639/14 RENV un T-352/15 prasības ir zaudējušas priekšmetu un vairs nav jāizskata, kā arī piespriest *DEI* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

44. *DEI* lūdz Tiesu noraidīt apelācijas sūdzību kopumā kā nepieņemamu un, pakārtoti, kā nepamatotu, kā arī piespriest Komisijai atlīdzināt visus *DEI* tiesāšanās izdevumus šajā tiesvedībā un tiesvedībās apvienotajās lietās T-639/14 RENV, T-352/15 un T-740/17.

45. Pakārtoti *DEI* lūdz Tiesu taisīt galīgo spriedumu par prasībām lietās T-639/14 RENV, T-352/15 un T-740/17, kā arī noraidīt Komisijas lūgumu izbeigt tiesvedību lietās T-639/14 RENV un T-352/15 pirms sprieduma taisīšanas.

46. Ar 2023. gada 28. februāra kopsapulces lēmumu lietas C-701/21 P un C-739/21 P tika apvienotas mutvārdu procesa posma un nolēmuma, ar ko izbeidz tiesvedību, taisīšanas nolūkos.

47. Ar Tiesas priekšsēdētāja 2023. gada 7. aprīļa lēmumu Vācijas Federatīvajai Republikai tika atļauts iestāties lietā Komisijas prasījumu atbalstam.

48. Tiesas sēdē, kas notika 2023. gada 27. aprīlī, mutvārdu apsvērumus sniedza *Mytilinaios*, *DEI*, Komisija un Vācijas Federatīvā Republika.

VI. Izvērtējums

49. Izņemot lietā C-701/21 P izvirzītā trešā pamata pirmās daļas pirmo pusi¹⁶, manā ieskatā šo apelācijas sūdzību pieņemamība nav apstrīdama. Tādējādi es ierosinu secīgi izvērtēt trīs *Mytilinaios* šajā lietā izvirzītos pamatus.

50. Tā kā *Mytilinaios* lietā C-701/21 P izvirzītā otrā pamata otrā daļa būtībā atbilst Komisijas lietā C-739/21 P izvirzītajam vienīgajam pamatam, es tos analizēšu kopā.

¹⁶ Skat. šo secinājumu 114. un 115. punktu.

A. Par pirmo pamatu lietā C-701/21 P

51. Pirmajam pamatam ir divas daļas.

52. Pirmā pamata pirmajā daļā *Mytilinaios* apgalvo, ka Vispārējā tiesa nav atbildējusi uz iebildēm par nepieņemamību, kas balstītas uz principiem *nemo auditur propriam turpitudinem allegans potest* un *nemo potest venire contra factum proprium*, kas izvirzītas saistībā ar to, ka *DEI* ar savu prasību centusies apstrīdēt šķirējtiesas procesa, kuram tā bija labprātīgi piekritusi un kura parametri bija noteikti ar strīdā iesaistīto pušu kopīgu vienošanos, rezultātus.

53. Pirmā pamata otrajā daļā *Mytilinaios* pārmet Vispārējai tiesai, ka tā noraidījusi tās iebildumus saistībā ar principu *nemo potest venire contra factum proprium* par kļūdainu pamatojumu, kas ietverts pārsūdzētā sprieduma 91. punktā.

54. Papildus tam, ka iebildums par pamatojuma neesamību ir pretrunā pirmā pamata otrajai daļai, ir jākonstatē, ka pārsūdzētā sprieduma 91. punktā Vispārējā tiesa, atsaucoties uz *DEI* interesi celt prasību¹⁷, ir nospriedusi, ka arguments, kas balstīts uz principu *nemo propriam turpitudinem*, “ir tikai cits variants tam, kura nolūks ir radīt neskaidrības, pielīdzinot prasītājas situāciju Grieķijas valsts situācijai, un attiecināt uz to Grieķijas iestāžu iespējamu apmierinātību ar šķirējtiesas procesa iznākumu, līdz ar to arī tas nevar tikt atbalstīts”. Tātad, lai arī īsi, bet Vispārējā tiesa ir pamatojusi savu nostāju.

55. Tomēr ir jāvaicā, vai šis pamatojums ir pietiekams un vai to var uzskatīt par pamatotu, ņemot vērā lietas apstākļus. Šie jautājumi attiecas uz pirmā pamata otro daļu.

56. Manā ieskatā pārsūdzētā sprieduma 91. punktā ietvertais pamatojums ir balstīts uz premisu, kas nav tikusi skaidri formulēta, proti, ka lēmums vērsties šķirējtiesā bija jāuzskata par attiecināmu uz Grieķijas valsti, lai gan Komisijai iesniegtā sūdzība bija ekskluzīvi *DEI* iniciatīva, kurā Vispārējā tiesā varēja atsaukties uz savu, no šīs dalībvalsts interesēm nodalītu interesi celt prasību. Proti, tikai šādi interpretējot apstrīdēto pamatojumu, ir iespējams sniegt atbildi uz *Mytilinaios* izvirzīto iebildumu, kurā tā apgalvo, ka viena un tā paša lietas dalībnieka – tas ir, *DEI* – veiktās darbības ir bijušas pretrunīgas un nelojālas, jo tā ir uzsākusi šķirējtiesas procesu, bet pēc tam tā iznākumu apšaubījusi Komisijā.

57. Taču, pat ja lēmums par vēršanos šķirējtiesā faktiski būtu varējis tikt attiecināts uz Grieķijas iestādēm – kas būtu bijis jākonstatē, novērtējot visus lietas apstākļus¹⁸, it īpaši ņemot vērā valsts kā vairākuma akcionāra statusu *DEI* un ciešo institucionālo saikni starp Grieķijas valdību un uzņēmuma vadību –, Vispārējā tiesa nav paskaidrojusi, kādēļ lēmums apšaubīt šķirējtiesas spriedumu, iesniedzot sūdzību Komisijai, ko tā attiecinājusi vienīgi uz *DEI* kā no valsts nodalītu ieinteresēto personu, būtu jāuzlūko citādi.

¹⁷ Pārsūdzētā sprieduma 86.–89. punkts.

¹⁸ Saskaņā ar Tiesas judikatūru valsts atbalsta jomā “nepietiek tikai ar to, ka publisks uzņēmums atrodas valsts kontrolē, lai šā uzņēmuma veiktie pasākumi tiktu attiecināti uz [...] valsti. Vēl ir nepieciešams izvērtēt, vai var uzskatīt, ka šo pasākumu īstenošanā tā vai citādi ir bijušas iesaistītas valsts iestādes. Šajā ziņā nevar pieprasīt, lai precīzas izmeklēšanas ceļā tiktu pierādīts, ka valsts iestādes konkrēti ir mudinājušas publisko uzņēmumu veikt attiecīgos atbalsta pasākumus. Proti, [...] ņemot vērā ciešās saiknes starp valsti un publiskajiem uzņēmumiem, pastāv reāls risks, ka valsts atbalsts ar to starpniecību var tikt piešķirts ne pārāk pārskatāmā veidā un pārkāpjot Līgumā paredzēto valsts atbalsta tiesisko regulējumu. [...] Šo iemeslu dēļ ir jāatzīst, ka publiska uzņēmuma īstenošana atbalsta pasākuma attiecināmību uz valsti var izsecināt no norāžu kopuma, kuras izriet no konkrētā gadījuma apstākļiem un šā pasākuma īstenošanas konteksta”. Skat. spriedumu, 2002. gada 16. maijs, Francija/Komisija (C-482/99, EU:C:2002:294, 52.–55. punkts).

58. Tādējādi es uzskatu, ka Vispārējā tiesa nav juridiski pietiekami atbildējusi uz *Mytilinaios* izvirzīto iebildi par nepieņemamību.

59. Tomēr ir jāvaicā, vai šī iebilde ir efektīva, ņemot vērā loģiku, kas ir Savienības tiesību aktu par valsts atbalstu pamatā, jo īpaši saistībā ar pienākumiem, kādi uz dalībvalstīm gulstas atbilstoši noteikumiem, kas piemērojami nelikumīga atbalsta atgūšanai.

60. Proti, Komisijas šajā jomā veicamajai kontrolei piemītošā loģika ir nodrošināt LESD 107. un 108. panta noteikumu pilnīgu iedarbību, neatkarīgi no tā, vai dalībvalsts, kurā atbalsta pasākums piešķirts, rīcība ir pretrunīga. Šīs kontroles efektivitāte būtu apdraudēta, ja valsts iestādēm nebūtu iespēju Komisijai un, attiecīgā gadījumā, Vispārējai tiesai ziņot par savu agrāko lēmumu iespējamām pret konkurenci vērstām sekām.

61. Šajā ziņā vēlos atgādināt, ka nelikumīga atbalsta atgūšana attiecīgajai dalībvalstij ir jāveic bez kavēšanās atbilstoši valsts tiesību aktos noteiktajām procedūrām un, jo īpaši, šajā nolūkā vēršoties valsts tiesās, neskarot rīkojumus, ko Tiesa var izdot saskaņā ar LESD 278. pantu¹⁹. Šādos apstākļos ir grūti atzīt, ka tāda iebilde par nepieņemamību, kāda šajā lietā ir izvirzīta Vispārējā tiesā, varētu būt par šķērslī vērsties Savienības tiesās, lai konstatētu nelikumīga valsts atbalsta esamību.

62. Turklāt LESD 108. panta 3. punktā paredzētā apturēšanas pienākuma neizpildes gadījumā dalībvalsts, kuras iestādes ir piešķirušas atbalstu, neievērojot LESD paredzētās procesuālās normas, nevar atsaukties uz atbalsta saņēmēju tiesisko paļāvību, lai izvairītos no pienākuma veikt vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu Komisijas lēmumu, ar kuru tai ir uzdots atgūt atbalstu²⁰. Ja tādu iespēju pieļautu, LESD 107. un 108. panta noteikumi zaudētu jebkādu lietderīgo iedarbību, jo valsts iestādes tādējādi varētu pamatoties uz savu pašu prettiesisko rīcību, lai mazinātu to lēmumu efektivitāti, kurus Komisija pieņēmusi saskaņā ar šīm LESD tiesību normām²¹.

63. Es uzskatu, ka iepriekšējos punktos atgādinātie noteikumi ir būtiski, lai izvērtētu šajā lietā Vispārējā tiesā izvirzītās iebildes par nepieņemamību efektivitāti, ciktāl it īpaši iebildumi, kas balstīti uz principiem *nemo propter turpitudinem* un *venire contra factum proprium*, ir argumentēšanas, balstoties uz tiesiskās paļāvības principu, veids.

64. Runājot par Komisijas ekskluzīvajām pilnvarām izvērtēt atbalsta esamību un saderību ar iekšējo tirgu, attiecīgajai dalībvalstij – tāpat kā “ieinteresētajai personai” Regulas 2015/1589 1. panta h) punkta izpratnē, ar nosacījumu, ka to būtiski ietekmē Komisijas lēmums, ar kuru konstatē atbalsta neesamību²² –, ir jābūt iespējai Savienības tiesās apstrīdēt Komisijas lēmumus par atteikšanos uzsākt formālo izmeklēšanas procedūru, bez iespējamības, ka pret šo dalībvalsti varētu lietderīgi izmantot iebildi par nepieņemamību, balstoties uz tās iepriekšējo rīcību.

¹⁹ Regulas 2015/1589 16. panta 3. punkts.

²⁰ Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tikai atbalstu saņēmušie uzņēmumi un tikai izņēmuma apstākļos ir tiesīgi lietderīgi iebilst pret nelikumīga atbalsta atgūšanu, atsaucoties uz tiem radušos tiesisko paļāvību. Skat. spriedumus, 1987. gada 24. novembris, *RSV/Komisija* (223/85, EU:C:1987:502, 17. punkts), un 2004. gada 29. aprīlis, *Itālija/Komisija* (C-298/00 P, EU:C:2004:240, 90. punkts). Tomēr tiesiskā paļāvība, uz kuru atsaucas tādā gadījumā, var izrietēt tikai no pašas Komisijas rīcības, ņemot vērā tās ekskluzīvo kompetenci izvērtēt atbalsta saderību ar iekšējo tirgu. Rīcībai, kam nav saistības ar Komisiju, kā, piemēram, attiecīgās dalībvalsts iestāžu rīcībai, šajā ziņā nav nozīmes. Skat. spriedumu, 2018. gada 15. novembris, *Deutsche Telekom/Komisija* (T-207/10, EU:T:2018:786, 69.–71. punkts). Piebilstu, ka šajā kontekstā jebkādu izņēmuma apstākļu izvērtēšana ir lietas izskatīšanas pēc būtības jautājums, un tai nevajadzētu būt par šķērslī tādās prasības pieņemamībai Vispārējā tiesā, ar kuru tiek lūgts konstatēt valsts atbalsta esamību.

²¹ Skat. it īpaši spriedumus, 1990. gada 20. septembris, *Komisija/Vācija* (C-5/89, EU:C:1990:320, 17. punkts), un 2002. gada 7. marts, *Itālija/Komisija* (C-310/99, EU:C:2002:143, 104. punkts).

²² Spriedums, 2008. gada 11. septembris, *Vācija u.c./Kronofrance* (C-75/05 P un C-80/05 P, EU:C:2008:482, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

65. Pieļaujot šādu izņēmumu, tiktu radīta nepilnība valsts atbalsta shēmā, jo valsts iestādes un, attiecīgā gadījumā, tādas ieinteresētās personas kā *DEI* varētu atsaukties pašas uz savu prettiesisko rīcību, kā rezultātā Savienības tiesām tiktu liegts kontrolēt Komisijas lēmumus, ar kuriem tā iepriekšējās izskatīšanas stadijā lēmusi par atbalsta neesamību.

66. Šāda iespēja vājinātu ne vien LESD noteikumu, bet arī Regulas 2015/1589 24. panta 2. punkta lietderīgo iedarbību, ciktāl šajā tiesību normā paredzētā sūdzības iesniegšanas iespēja viennozīmīgi ir sasaistīta ar iespēju iesniegt Vispārējā tiesā prasību konstatēt tāda atbalsta esamību, ko Komisija ir noraidījusi²³.

67. No minētā izriet, ka iebildumi, kas balstīti uz *DEI* rīcību pirms atcelšanas prasības iesniegšanas Vispārējā tiesā, nevar tikt apmierināti, pat ja tie būtu pamatoti²⁴.

68. Tātad es ierosinu Tiesai pārsūdzētā sprieduma 91. punktā ietverto kļūdaino Vispārējās tiesas pamatojumu aizstāt ar pamatojumu, kas balstīts uz Vispārējā tiesā izvirzītās iebildes par nepieņemamību neefektivitāti²⁵.

69. Līdz ar to es ierosinu noraidīt abas pirmā pamata, ko *Mytilinaios* izvirzījusi lietā C-701/21 P, daļas.

B. Par otro pamatu, kas izvirzīts lietā C-701/21 P

70. Otrais *Mytilinaios* izvirzītais pamats, kurā norādīts uz LESD 107. panta 2. punkta pārkāpumu, sastāv no divām daļām.

1. Par otrā pamata pirmo daļu

71. Otrā pamata pirmajā daļā *Mytilinaios* apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, interpretējot privātā tirgus ekonomikas dalībnieka kritēriju, kas tiek izmantots, lai izvērtētu priekšrocības esamību, jo Vispārējā tiesa esot ierobežojusi šā kritērija piemērošanu tikai ar šķirējtiesas spriedumā noteiktā tarifa analīzi.

²³ Ar nosacījumu, ka ieinteresēto personu būtiski ietekmē Komisijas lēmums, kurā konstatēta atbalsta neesamība (skat. šo secinājumu 64. punktu).

²⁴ Šķiet, ka ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] sniegtie secinājumi lietā *Residex Capital IV* (C-275/10, EU:C:2011:354, 80. punkts) apstiprina manu vērtējumu. Šajā lietā Roterdamas pilsēta (Nīderlande) centās panākt, ka par spēkā neesošu tiek atzīta garantija, ko tā bija sniegusi par labu kādai sabiedrībai, pamatojoties uz to, ka šī garantija esot nelikumīga saskaņā ar LESD noteikto valsts atbalsta regulējumu. Šajā kontekstā, vērtējot iebildes, kas bija balstītas uz principiem *venire contra factum proprium* un *nemo propriam turpitudinem* un šajā lietā bija izvirzīta pret Roterdamas pilsētu, pamatotību, ģenerāladvokāte J. Kokote secināja, ka tās piemērošana "būtu diametrāli pretēji Eiropas konkurences tiesību aizsardzības mērķim kopumā, it īpaši LESD 108. panta 3. punkta trešā teikuma aizsardzības mērķim. Valsts struktūrvienībai ir jāspēj tiesā aizstāvēties, norādot, ka priekšrocība vai maksājums, ko no tās pieprasa attiecīgais uzņēmums, būtu pretrunā Savienības [...] noteikumiem [...] Un otrādi, protams, arī uzņēmums var tiesā apgalvot, ka summa, kas no tā tiek pieprasīta, nav saderīga ar konkurences tiesībām". Turpinot šo argumentāciju, es uzskatu, ka tādām publiskam uzņēmumam kā *DEI*, kas vēlas pierādīt valsts atbalsta esamību, kas esot ticis piešķirts ar tā starpniecību, ir jābūt tiesībām ar savām sūdzībām vērsties Savienības tiesās neatkarīgi no šā uzņēmuma iepriekšējās rīcības, pat ja tā ir bijusi prettiesiska.

²⁵ Jāatgādina, ka gadījumā, ja Vispārējās tiesas nolēmuma motīvu daļā atklājas Savienības tiesību pārkāpums, bet tā rezolutīvā daļa, šķiet, ir balstīta uz citu tiesisko pamatojumu, šāds pārkāpums nevar būt pamats šā nolēmuma atcelšanai un ir jāveic argumentu aizstāšana (spriedums, 2018. gada 6. novembris, *Scuola Elementare Maria Montessori*, Komisija/*Scuola Elementare Maria Montessori* un Komisija/*Ferracci*, C-622/16 P līdz C-624/16 P, EU:C:2018:873, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).

72. *Mytilinaios* ieskatā šī “ārkārtīgi sašaurinātā” interpretācija ir vedinājusi Vispārējo tiesu konstatēt atbalsta esamību, tomēr neveicot visu atbilstošo lietas datu kopuma, tostarp apstākļu, kas vedināja puses panākt kompromisu, kā arī šķīrējtiesas līgumā noteikto strīda izšķiršanas tehnisko parametru, izvērtējumu.

73. Es uzskatu, ka otrā pamata pirmajai daļai trūkst faktiska pamatojuma.

74. Proti, pirmkārt, pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa nav konstatējusi atbalsta esamību, bet ir vien nospriedusi, ka Komisijai vajadzējis saskarties ar nopietnām grūtībām, izvērtējot priekšrocības esamību iepriekšējās izskatīšanas stadijā²⁶.

75. Otrkārt, piemērojot privātā tirgus dalībnieka kritēriju, Vispārējā tiesa nav ignorējusi lietas faktus laikā pirms šķīrējtiesas sprieduma²⁷, bet ir vien konstatējusi Komisijas veiktā vērtējuma nepilnīgo raksturu, raugoties no priekšrocības esamības viedokļa, kurā esot vajadzējis ņemt vērā šķīrējtiesas procesa noslēgumā fiksētos tarifa nosacījumus²⁸.

76. Tādēļ es uzskatu, ka otrā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

2. Par otrā pamata otro daļu

77. Otrā pamata otrajā daļā²⁹ *Mytilinaios* un Komisija apstrīd iespēju attiecināt uz Grieķijas valsti šķīrējtiesas procesa iznākumu, kas izriet no tā, ka *RAE* pastāvīgo šķīrējtiesu Vispārējā tiesa pielīdzinājusi parastai valsts tiesai³⁰.

78. Vispārējās tiesas izmantotā argumentācija ir balstīta uz pārsūdzētā sprieduma 147. punkta atgādināto Tiesas judikatūru, saskaņā ar kuru valsts tiesa var pārkāpt tai no LESD izrietošos pienākumus, pildzinot vai pat izraisot nelikumīga atbalsta piešķiršanu³¹.

79. Pielīdzinot *RAE* pastāvīgo šķīrējtiesu valsts tiesai, Vispārējā tiesa ir uzskatījusi, ka šajā lietā pieņemtais šķīrējtiesas spriedums varēja piešķirt *Mytilinaios* nelikumīgu priekšrocību, kas attiecināma uz Grieķijas valsti.

80. Šīs argumentācijas pamatotība ir jāvērtē sprieduma DOBELES HES³² gaismā, kas pasludināts 2023. gada 12. janvārī, tas ir, pēc pārsūdzētā sprieduma, kurā Tiesa virspalātas sastāvā nosprieda, ka valsts atbalstu nevar ieviest ar tiesas nolēmumu³³.

²⁶ Pārsūdzētā sprieduma 190. un 191. punkts.

²⁷ Vispārējā tiesa ir ņemusi vērā īpašus apstākļus, kas it īpaši ir saistīti ar šķīrējtiesas kompromisa noteikumu neskaidribu un tajā pieņemtajiem cenu noteikšanas parametriem, uzskatot, ka tiem bija jāliek Komisijai “rūpīgi, pietiekami un pilnīgi” pārbaudīt, vai ar šķīrējtiesas spriedumu *Mytilinaios* ir piešķirta kāda iespējama priekšrocība (pārsūdzētā sprieduma 167.–170. punkts).

²⁸ Pārsūdzētā sprieduma 142. un 185. punkts.

²⁹ Atgādināšu, ka šā otrā pamata otrā daļa atbilst vienīgajam Komisijas izvirzītajam pamatam lietā C-739/21 P. Tādējādi turpmākais vērtējums attiecas arī uz šo pēdējo lietu.

³⁰ Pārsūdzētā sprieduma 150.–159. punkts.

³¹ Spriedumi, 2007. gada 18. jūlijs, *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2007:434, 61.–63. punkts); 2015. gada 11. novembris, *Klausner Holz Niedersachsen* (C-505/14, EU:C:2015:742, 41.–45. punkts); 2016. gada 26. oktobris, *DEI* un Komisija/*Alouminion tis Ellados* (C-590/14 P, EU:C:2016:797, 107. un 108. punkts), kā arī 2020. gada 4. marts, *Buonotourist*/Komisija (C-586/18 P, EU:C:2020:152, 94. un 95. punkts).

³² Spriedums, 2023. gada 12. janvāris (C-702/20 un C-17/21, turpmāk tekstā – “spriedums Dobeles HES”, EU:C:2023:1).

³³ Sprieduma Dobeles HES 76. punkts.

81. Komisija tiesas sēdē apgalvoja, ka sprieduma Dobeles HES ietekmē Vispārējās tiesas izvēlēta argumentācija kļūst nederīga, jo *RAE* pastāvīgās šķirējtiesas pielīdzināšana parastai tiesai, pieņemot, ka tā būtu konstatēta, nedrīkstētu novest pie tā, ka uz Grieķijas valsti tiek attiecināta priekšrocība, kas ar šķirējtiesas spriedumu esot tikusi piešķirta *Mytilinaios*.

82. Šāds secinājums man šķiet esam pārsteidzīgs. Manā ieskatā spriedumā Dobeles HES Tiesa tikai izslēdz iespēju, ka valsts atbalsts varētu tikt attiecināts uz tiesu iestādi, bet neizslēdz iespēju, ka tiesas lēmuma, ar kuru atbalsts piešķirts, pret konkurenci vērsto ietekmi varētu attiecināt uz pašu valsti.

83. Pirmkārt, es tāpat uzskatu, ka ir jāizvērtē, vai spriedums Dobeles HES var ietekmēt iespēju attiecināt uz Grieķijas valsti šajā lietā notikušā šķirējtiesas procesa iznākumu.

84. Otrkārt, es izvērtēšu apelācijas sūdzību iesniedzēju iebildumus par pieļautu tiesību kļūdu, *RAE* šķirējtiesu pielīdzinot valsts tiesai.

85. Treškārt, ņemot vērā to, ka konkrētie iebildumi man nešķiet esam pilnībā nepamatoti, es ierosināšu Tiesai apsvērt alternatīvu pamatojumu, ar ko varētu aizstāt pārsūdzētajā spriedumā izvēlēto pamatojumu. Proti, es uzskatu, ka nopietni argumenti, kas ir saistīti ar nepieciešamību nodrošināt LESD 107. un 108. panta noteikumu lietderīgo iedarbību, liecina par labu tam, lai saglabātu Vispārējās tiesas izvēlēto risinājumu pārsūdzētajā spriedumā.

a) Par sprieduma Dobeles HES ietekmi

86. Lietā, kurā tika taisīts spriedums Dobeles HES, viens no prejudiciālajiem jautājumiem³⁴ bija par to, vai prasība tiesā izmaksāt nesaņemto daļu no valsts tiesiskajā regulējumā nostiprinātas priekšrocības, kas ir uzskatāma par valsts atbalstu LESD 107. panta 1. punkta izpratnē, var tikt uzlūkota kā prasība piešķirt jaunu, no prasītājam jau izmaksātā atbalsta atšķirīgu atbalstu.

87. Tieši šajā kontekstā, kurā valsts tiesai bija jālemj saskaņā ar likumu, ar kuru strīdīgā priekšrocība bija ieviesta, ir jāskata Tiesas atzītā, ka prasītājam tiesas ceļā piešķirtās summas “nekādā ziņā nevar tikt uzskatītas par tādām, kas veido atsevišķu, no šīs priekšrocības nošķirtu valsts atbalstu”³⁵, jo “valsts atbalstu kā tādu nevar ieviest ar tiesas nolēmumu”³⁶.

88. Šajā ziņā Tiesas argumentācija spriedumā Dobeles HES atspoguļo tradicionālo pieeju varas dalīšanai, kas tiesu lomu ierobežo ar iepriekš pastāvējušo tiesību normu piemērošanu. Ievērojot šo tradicionālo pieeju, tiesas nolēmums, ar kuru tiek piešķirta priekšrocība, kas nav saderīga ar iekšējo tirgu, noteikti izriet no agrākas tiesību normas, kas veido attiecīgajā tiesā celtās prasības juridisko pamatu. No šā viedokļa raugoties, kā to ir atzinusi arī Tiesa, atbalstu nekādā gadījumā nevar ieviest ar pašu tiesas nolēmumu.

89. Tomēr jautājums par atbalsta juridisko pamatu, kuru Tiesa izšķirusi spriedumā Dobeles HES, neizslēdz iespējamu valsts atbildību par valsts tiesiskā regulējuma³⁷, ar kuru piešķirts ar iekšējo tirgu nesaderīgs atbalsts, īstenošanu tiesas ceļā. Gluži pretēji, tā kā tiesu nolēmumi neizbēgami

³⁴ Runa ir par ceturto no trīspadsmit Tiesai uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem šajā lietā.

³⁵ Sprieduma Dobeles HES 78. punkts.

³⁶ Sprieduma Dobeles HES 76. punkts.

³⁷ Tas pats ir sakāms attiecībā uz ligumsaistību izpildi.

izriet no valsts tiesību aktiem, valsts nevar izvairīties no tai LESD 107. un 108. pantā paredzētajiem pienākumiem, deleģējot savām tiesu iestādēm pilnvaras noteikt veidu, kādā tā rīkosies ar saviem līdzekļiem.

90. Šajā ziņā ir maznozīmīgi, vai spriedums, ar kuru strīdīgā priekšrocība tiek piešķirta, izriet no kādas precīzas materiālo tiesību normas vai kāda vispārēja tiesību principa piemērošanas, vai pat ir tiesas, ievērojot tās kompetences jomu nosakošos noteikumus, veikta diskrecionāra vērtējuma rezultāts. Visos gadījumos tiesas nolēmums tik un tā ir attiecināms uz valsti.

91. Tāpēc es uzskatu, ka spriedumam Dobeles HES nav tādas nozīmes, kādu tam piedēvē Komisija, ciktāl šī iestāde apgalvo, ka šķīrējtiesas pielīdzināšana Grieķijas parastajām tiesām nedrīkstētu izraisīt šķīrējtiesas procesa iznākuma attiecināšanu uz Grieķijas valsti.

92. Tikmēr man, tāpat kā apelācijas sūdzības iesniedzējam, ir šaubas par to, vai šo šķīrējtiesu var uzskatīt par valsts tiesu.

b) Par RAE šķīrējtiesas pielīdzināšanu valsts tiesai

93. Pielīdzinot RAE šķīrējtiesu valsts tiesai, Vispārējā tiesa savu argumentāciju ir pamatojusi ar vairākiem faktoriem: RAE šķīrējtiesas funkcijām, kas ir identiskas parasto tiesu funkcijām; tās šķīrējtiesnešiem izvirzītajām neatkarības un objektivitātes prasībām; Grieķijas Civilprocesa kodeksa piemērošanu tiesvedībā šajā šķīrējtiesā; tās nolēmumu *res judicata* spēku un izpildāmību un, visbeidzot, iespēju pārsūdzēt šķīrējtiesas nolēmumu *Efeteio Athinon* (Atēnu apelācijas tiesa)³⁸.

94. Tomēr manā ieskatā neviens no šiem faktoriem neattaisno tādu pielīdzināšanu.

95. Pirmkārt, Vispārējās tiesas norādītie apstākļi neļauj nošķirt RAE šķīrējtiesu no jebkuras citas komerciālas šķīrējtiesas. Bieži novērojams, ka šķīrējtiesa lemj saskaņā ar likumā paredzētu procedūru un pieņem saistošu nolēmumu, ko var pārsūdzēt valsts tiesās. Turklāt neatkarības un objektivitātes prasības ir vispārārstītas kā neatņemama ikviena šķīrējtiesas procesa sastāvdaļa. Tādējādi Vispārējās tiesas norādīto kritēriju piemērošana varētu izraisīt to, ka liels skaits šķīrējtiesu tiktu sasaistītas ar valsti, kas manā ieskatā nav saprātīgi.

96. Otrkārt, kā to pamatoti norādījusi Komisija, RAE šķīrējtiesas pielīdzināšana valsts tiesai ir pretrunā Tiesas judikatūrai par LESD 267. pantu. No šīs judikatūras izriet, ka šķīrējtiesas, kuru kompetence ir fakultatīva, jo tā ir atkarīga no abu pušu iepriekšējas vienošanās³⁹, nav dalībvalstu tiesas LESD 267. panta otrās daļas izpratnē⁴⁰.

³⁸ Pārsūdzētā sprieduma 153.–157. punkts.

³⁹ Šis fakultatīvais raksturs nošķir RAE pastāvīgo šķīrējtiesu no “daļēji fakultatīvas” šķīrējtiesas, vēršanās kurā ir atstāta tikai viena lietas dalībnieka iniciatīvas ziņā, kas noteiktos apstākļos ļauj to pielīdzināt valsts tiesai LESD 267. panta piemērošanas kontekstā. Skat. spriedumu, 2014. gada 12. jūnijs, *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754, 27.–29. punkts), kā arī manus secinājumus šajā lietā (C-377/13, EU:C:2014:246, 38.–40. punkts).

⁴⁰ Spriedumi, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107, 10.–12. punkts), un 1999. gada 1. jūnijs, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 34. punkts).

97. Tā, Tiesa ir nospriedusi, ka tādi apstākļi kā šķirētiesas darbība, kas ļauj saskatīt zināmas līdzības ar tiesu darbību, jo šķirētiesa ir organizēta likuma ietvaros, tas, ka šķirētiesnesis lemj saskaņā ar likumu un ka viņa spriedumam ir *res judicata* spēks un tas var būt izpildāms, nepietiek, lai šādai šķirētiesai piešķirtu “dalībvalsts tiesas” statusu, jo īpaši ņemot vērā to, ka pusēm nepastāv nekāds pienākums nodot savu strīdu izšķiršanai šķirētiesā⁴¹.

98. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es uzskatu, ka Vispārējās tiesas norādītajā pamatojumā pārsūdzētā sprieduma 150.–159. punktā ir pieļauta tiesību kļūda. Tomēr es uzskatu, ka šī kļūda neliedz attiecināt konkrētā šķirētiesas procesa iznākumu uz Grieķijas valsti.

c) *Par šķirētiesas procesa iznākuma attiecināšanu uz Grieķijas valsti*

99. Tāpat kā Vispārējās tiesas izvēlētā argumentācija, arī lietas dalībnieku rakstveida un mutvārdu paskaidrojumi lielā mērā ir fokusēti uz jautājumu par *RAE* pastāvīgās šķirētiesas valstisko raksturu. Tomēr šis jautājums man nešķiet esam izšķirošs attiecībā uz manā ieskatā būtisko problēmu izskatāmajās apelācijas sūdzībās.

100. Šajā ziņā es vēlos atgādināt, ka LESD 107. panta 1. punktā ietvertais nosacījums par valsts iejaukšanos vai iejaukšanos, izmantojot valsts līdzekļus, attiecas ne tikai uz atbalstu, kuru tieši ir piešķirusi valsts, bet arī uz atbalstu, ko ir piešķirušas atbalsta pārvaldībai valsts izveidotas vai valsts noteiktas publisko vai privāto tiesību struktūras⁴². Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru no minētā izriet, ka nav jānošķir valsts tieši piešķirtais atbalsts no atbalsta, kuru piešķir ar šīs valsts nozīmētas vai izveidotas publiskas vai privātas struktūras starpniecību⁴³, jo šādas struktūras statuss nav noteicošais elements, piemērojot LESD noteikumus par valsts atbalstu⁴⁴.

101. Tāpēc es uzskatu, ka izskatāmajās lietās ir jānoskaidro nevis tas, vai *RAE* šķirētiesa faktiski līdzinās valsts tiesai, bet gan tas, vai tāds publisks uzņēmums kā *DEI* var izvairīties no LESD 107. un 108. panta noteikumu piemērošanas, iesniedzot izšķiršanai šķirētiesā strīdu, kurā ir runa par valsts līdzekļu piešķiršanu.

102. Manā ieskatā uz šādi uzdoto jautājumu bez šaubām ir jāatbild noliedzoši.

103. Neatkarīgi no *RAE* paspārnē organizētās šķirētiesas valstiskā vai privātā rakstura ir jākonstatē, ka *DEI*, kas, ņemot vērā tās ciešās strukturālās un kapitāla saiknes ar Grieķijas valsti, atradās šīs valsts dominējošā ietekmē⁴⁵, ir izmantojusi *Grieķijas tiesiskajā regulējumā paredzēto* iespēju izmantot alternatīvu strīdu izšķiršanas procedūru. Konkrētā gadījuma apstākļos lēmums par kompromisu un ar šķirētiesas spriedumu saistītās tiesiskās sekas ir attiecināmas uz Grieķijas valsti.

⁴¹ Spriedums, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107, 10. un 11. punkts),

⁴² Spriedums, 2017. gada 13. septembris, *ENEA* (C-329/15, EU:C:2017:671, 23. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁴³ Ģenerāladvokāta H. Saugmandsgora Ēes [*H. Saugmandsgaard Øe*] secinājumi lietā *ENEA* (C-329/15, EU:C:2017:233, 67. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁴⁴ Spriedums, 2007. gada 20. septembris, *Salvat père & fils u.c./Komisija* (T-136/05, EU:T:2007:295, 139. punkts).

⁴⁵ Atgādināšu, ka atbilstošo faktu rašanās laikā Grieķijas valsts bija *DEI* vairākuma akcionārs un tai bija balsu vairākums tās valdē. Tā, starp norādēm, kas publisko uzņēmumu veiktos pasākumus ļauj attiecināt uz valsti, jo īpaši būtu jāņem vērā strukturāla rakstura faktori, kas saista publisko uzņēmumu ar valsti, valsts iestāžu istenotās uzraudzības pār uzņēmuma pārvaldību pakāpe, to, ka attiecīgo pasākumu konkrētais uzņēmums nebūtu varējis veikt, ņemot vērā valsts iestāžu prasības, kā arī jebkuru citu faktoru, kas norāda uz valsts iestāžu iesaistību vai maz ticamību, ka tās netiks iesaistītas pasākuma ieviešanā, ņemot vērā tā mērogu, tā saturu vai tajā ietvertos nosacījumus. Skat. Komisijas paziņojumu par [LESD] 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu (OV 2016, C 262, 1. lpp., 39.–43. punkts). Atgādināšu arī, ka atbilstoši Direktīvas 2006/111 2. panta b) punktam tiek pieņemts, ka valsts iestādēm ir dominējoša ietekme uzņēmumā, ja tām pieder uzņēmuma parakstītā kapitāla vairākums vai tās var iecelt amatā vairāk nekā pusi no uzņēmuma administratīvo, vadības vai uzraudzības struktūru locekļiem.

104. Tomēr atšķirībā no Komisijas es neuzskatu, ka šķīrējtiesas kompromisa noteikumi tādā gadījumā nosaka robežas kontrolei, kas tai ir jāveic, raugoties no iespējamās uz valsti attiecināmas priekšrocības esamības viedokļa. Lēmums par vēršanos šķīrējtiesā ietver ne tikai strīda izšķiršanas kārtību, bet arī strīda riska elementu, kas saistīts ar iespēju, ka strīda risinājums neatbildīs pušu gaidām vai pat būs pretrunā kompromisa noteikumiem, kuru piemērošana varētu izraisīt nelikumīgas priekšrocības piešķiršanu no valsts līdzekļiem.

105. Protams, nenoteiktības elements ir raksturīgs arī tradicionālajām tiesas procedūrām, bet tas ir vēl jo būtiskāks, ņemot vērā to, ka šķīrējtiesas darbojas ārpus valsts tiesu sistēmas un tai raksturīgajām garantijām. Dalībvalstu pieredze komerciālo šķīrējtiesu jomā liecina, ka ar to saistītie riski nav tikai hipotētiski⁴⁶.

106. Tāpēc es uzskatu, ka, vēršoties šķīrējtiesā, publiskam uzņēmumam ir jāpieņem lai arī neliela, bet varbūtība, ka tam var nākties rīkoties ar saviem resursiem tādā veidā, kas novirzās no parastajiem tirgus apstākļiem. No šā skatpunkta raugoties, pat pieņemot, ka šķīrējtiesa nevarētu būt piesaistīta valstij, ar lēmumu slēgt kompromisu saistītais tiesvedības risks un saskaņā ar šķīrējtiesas nolēmumu otrai strīdus pusei iespējami piešķiramā priekšrocība ir atšķirīgas situācijas.

107. Gadījumā, ja šāds risks piepildās – kā to šajā lietā apgalvo *DEI*, norādot, ka šķīrējtiesas spriedumā noteiktais tarifs neatbilst kompromisa noteikumiem –, apstākļi, ka strīdu ir iztiesājusī nevis valsts tiesa, bet šķīrējtiesa, manā ieskatā nav tāds, kas atbrīvo valsti no tai *LESD* 107. un 108. pantā paredzēto pienākumu izpildes. Atzīstot šķīrējtiesas nolēmumu saistošo spēku, valstij saglabājas atbildība par izpildes pasākumiem, kas tai būs jāveic pēc šķīrējtiesas procesa noslēguma.

108. Šo secinājumu manā ieskatā apstiprina Tiesas judikatūra par šķīrējtiesām divpusēju ieguldījumu līgumu kontekstā, jo šajā jomā darbojošos tiesu starptautiskais raksturs neliedz to nolēmumu sekas, kas izpaužas kā iespējama atbalsta piešķiršana, attiecināt uz dalībvalstīm⁴⁷.

109. Šajā ziņā es nepiekrītu apelācijas sūdzības iesniedzēju un Vācijas valdības argumentiem, kas ir uzsvērušas nepieciešamību nošķirt šķīrējtiesu ieguldījumu jomā no komercstrīdu šķīrējtiesas saistībā ar iespējama atbalsta attiecināmību uz valsti. Pieņemot lēmumu ratificēt ieguldījumu līgumu, tāpat kā parakstot šķīrējtiesas kompromisu, valstij ir jāuzņemas risks, ka uz to var tikt attiecinātas uz šā pamata nākotnē pieņemamo nolēmumu sekas. Ja iespējas deleģēt strīda izšķiršanu nevalstiskai struktūrai rezultātā iestātos neiespējamība par to noteikt atbildību valstij, tas radītu aklo punktu no valsts līdzekļiem piešķirto priekšrocību kontroles sistēmā. Ņemot vērā to, cik liela nozīme ir jautājumiem, kas saistīti ar šķīrējtiesas procesiem, kuros ir iesaistīti publisko tiesību subjekti, šāda situācija ievērojami vājinātu attiecīgo *LESD* noteikumu lietderīgo iedarbību.

⁴⁶ Lai ilustrētu šo jautājumu, es vienīgi atgādināšu lietu *Tapie/Crédit Lyonnais*, kurā slavens uzņēmējs vērsās pret kādu Francijas valsts banku. Pēc šajā lietā pieņemtā šķīrējtiesas nolēmuma – ar kuru ieinteresētajai personai tika piespriesta 45 miljonu euro summa par morālo kaitējumu un 358 miljonu euro zaudējumu atlīdzība par materiālo kaitējumu – Francijas Republikas Tiesa notiesāja bijušo ministri kā konkrētās bankas uzraudzības iestādi par nolaidību, kuras rezultātā notikusi valsts līdzekļu piesavināšanās. Ministrei piedēvētā nolaidība izrietēja nevis no paša lēmuma vērsties šķīrējtiesā – kas, ņemot vērā lietas apstākļus, varēja būt attaisnojama –, bet gan no tā, ka viņa neapstrīdēja šķīrējtiesas nolēmumu valsts tiesās, kas neļāva atklāt iespējami krāpniecisku šķīrējtiesas kompromisa noteikumu grozīšanu, kas bija notikusi pēc tam, kad to bija apstiprinājušas valsts iestādes.

⁴⁷ Skat. spriedumu, 2022. gada 25. janvāris, Komisija/*European Food* u.c. (C-638/19 P, EU:C:2022:50) un manis sniegtos secinājumus šajā lietā (C-638/19 P, EU:C:2021:529, 124.–135. punkts).

110. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es uzskatu, ka kļūdainais pamatojums, ko Vispārējā tiesa ir norādījusi pārsūdzētā sprieduma 150.–159. punktā, būtu jāaizstāj ar pamatojumu, kas ir balstīts nepieciešamībā uz Grieķijas valsti attiecināt šķirējtiesas procesa, ko šī dalībvalsts izmantojusi ar *DEI* starpniecību, juridiski saistošo iznākumu, uzņemoties ar to saistīto tiesvedības risku.

111. Līdz ar to es ierosinu noraidīt otrā pamata otro daļu lietā C-701/21 P un vienīgo pamatu lietā C-739/21 P.

C. Par trešo pamatu lietā C-701/21 P

112. Arī trešajam *Mytilinaios* izvirzītajam pamatam, kurā ir norādīts uz Regulas Nr. 2015/1589 4. panta pārkāpumu, ir divas daļas.

113. Trešā pamata pirmajā daļā *Mytilinaios* apgalvo, pirmkārt, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, secinot, ka Komisijai bija jāpārbauda šķirējtiesas sprieduma saturs⁴⁸, un, otrkārt, ka Vispārējā tiesa ir kļūdaini nospriedusi, ka Komisijai esot bijis jāveic sarežģīts ekonomiskais un tehniskais izvērtējums, lai varētu izslēgt atbalsta esamību iepriekšējās izskatīšanas stadijā⁴⁹.

114. Ņemot vērā iemeslus, kas izklāstīti otrā pamata otrās daļas, kurā apgalvots, ka šķirējtiesas procesa iznākums ir attiecināms uz Grieķijas valsti, izvērtējumā, es uzskatu, ka trešā pamata pirmās daļas pirmā puse nav pamatota. Es tādējādi uzskatu, ka tā ir jānoraida.

115. Šā pamata pirmās daļas otrajā pusē *Mytilinaios*, šķiet, apstrīd visus Vispārējās tiesas veiktos faktu vērtējumus pārsūdzētā sprieduma 167.–188. punktā, kuros ir runa par šķirējtiesas kompromisa noteikumu neprecizitāti, *Mytilinaios* ražošanas un patēriņa profilu un tās darījumu attiecību ar *DEI* specifiku. Tā kā Vispārējā tiesa nav uzskatījusi, ka Komisijai ir bijis vispārējs pienākums veikt kompleksu izvērtējumu iepriekšējās izskatīšanas stadijā, bet vienīgi secinājusi, ka šāds izvērtējums ir bijis nepieciešams, ņemot vērā *lietas īpašos apstākļus*, es uzskatu, ka šis iebildums attiecas nevis uz tiesību, bet gan uz faktu jautājumu.

116. Tādējādi es uzskatu, ka trešā pamata pirmās daļas otrā puse ir nepieņemama un ir jānoraida.

117. Trešā pamata otrajā daļā *Mytilinaios* pārmet Vispārējai tiesai, ka tā esot pārlikusi pierādīšanas pienākumu attiecībā uz nopietnu grūtību vai šaubu esamību, kas attaisno Komisijas formālās izmeklēšanas procedūras uzsākšanu. Tās ieskatā Vispārējā tiesa tādējādi ir atbrīvojusi *DEI* no nepieciešamības pierādīt Komisijas veiktās izmeklēšanas nepietiekamo vai nepilnīgo raksturu iepriekšējās izskatīšanas procedūras laikā.

118. Pamatojot savu iebildumu, *Mytilinaios* it īpaši atsauca uz pārsūdzētā sprieduma 167. punktu, kurā Vispārējā tiesa ir nospriedusi, ka lietas īpašo apstākļu dēļ Komisijai esot bijis “rūpīgi, pietiekami un pilnīgi” jāpārbauda visi ar lietu saistītie apstākļi, raugoties no atbalsta esamības viedokļa.

119. Tomēr ir skaidri jānošķir Komisijai noteiktie pienākumi sūdzības izskatīšanas stadijā, kas minēti pārsūdzētā sprieduma 167. punktā, un pienākumi saistībā ar pierādījumiem, kas prasītājam ir noteikti prasības celšanas stadijā Vispārējā tiesā.

⁴⁸ Pārsūdzētā sprieduma 164. punkts.

⁴⁹ Pārsūdzētā sprieduma 167.–189. punkts.

120. Tā, runājot par šiem pēdējiem pienākumiem, nekas neliecina, ka Vispārējā tiesa būtu atbrīvojusi *DEI* no pienākuma iesniegt pierādījumus tās atcelšanas prasības pamatošanai, jo īpaši, ņemot vērā to, ka Vispārējā tiesa tieši atsauca uz *DEI* norādītajiem apstākļiem, kas tās ieskatā ir bijuši tādi, kas pamatojuši šaubas, kādām Komisijai bija jārodas tās sūdzības iepriekšējās izskatīšanas stadijā⁵⁰.

121. Tādējādi es uzskatu, ka trešā pamata otrā daļa nav pamatota un līdz ar to trešais pamats lietā C-701/21 P ir pilnībā noraidāms.

VII. Secinājumi

122. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai:

- noraidīt apelācijas sūdzību lietā C-701/21 P,
- noraidīt apelācijas sūdzību lietā C-739/21 P.

⁵⁰ Skat. pārsūdzētā sprieduma 120. un 124. punktā izklāstīto iebildumu kopsavilkumu, ko Vispārējā tiesa pārņēmusi šā sprieduma 167.–189. punktā ietvertajā vērtējumā.